

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการพิจารณาความแพ่งเป็นผลสะท้อนโดยตรงจากกฎหมายสารบัญญัติที่คู่ความมีความเท่าเทียมกันในการกอนิติสัมพันธ์¹ บนหลักพื้นฐานของความเสมอภาคของคู่ความ กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะถูกนำมาใช้อย่างเท่าเทียมกันสำหรับคู่ความทั้งสองฝ่าย² ภายใต้ความคิดที่ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันต่างมาสู่คดีในฐานะเอกชนกับเอกชนเช่นกัน³ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภครับกับผู้ประกอบธุรกิจ แม้จะเป็นเอกชนด้วยกัน แต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ไม่เท่าเทียมกัน เช่น สถานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ในเรื่องหลักการตลาด ระดับการศึกษา อำนาจต่อรองระหว่างผู้บริโภครับกับผู้ประกอบธุรกิจมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เมื่อผู้บริโภคถูกได้แย่งสิทธิและต้องการใช้สิทธิทางศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหาย หรือเมื่อผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหายได้ไปร้องขอต่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือสมาคมหรือมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภค ให้ดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีแทนตน เมื่อนาคดีขึ้นสู่ศาล กฎเกณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่สามารถเยียวยาความเสียหายให้กับผู้บริโภคได้ เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมีขั้นตอนยุ่งยากและซับซ้อน มีระยะเวลาที่กำหนดไว้ให้คู่ความต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด จึงมักปรากฏคดีที่คู่ความแพ้คดีจากการที่ตนไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนหรือระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด มิใช่ด้วยเนื้อหาสาระหรือประเด็นข้อพิพาทในคดีเป็นจำนวนมาก รวมทั้งผู้บริโภคต้องเสียเปรียบผู้ประกอบธุรกิจอยู่เสมอในการดำเนินการทางคดีโดยเฉพาะความสามารถในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง หากเป็น

¹ Walther J. HABSCHEID, Droit Judiciaire privé Suisse, (Genève: 1981), pp. 94-107, อ้างใน วรณชัย บุญบำรุง, “หลักทั่วไปของการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีปกครองของฝรั่งเศส,” วารสารกฎหมายปกครอง, เล่มที่ 19 ตอนที่ 3, (ธันวาคม 2543), น. 41.

² วรณชัย บุญบำรุง, “หลักทั่วไปของการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีปกครองของฝรั่งเศส,” วารสารกฎหมายปกครอง, เล่มที่ 19 ตอนที่ 3, (ธันวาคม 2543), น. 30.

³ คณิต ณ นคร, “วิธีพิจารณาความอาญาไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน,” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 15 ฉบับที่ 3, (2528), น. 4.

พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้าหรือการให้บริการ ผู้บริโภคไม่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิตสินค้าซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้นั้นของผู้ประกอบการได้⁴ สิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับการชดเชยและเยียวยาความเสียหายไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง ปัจจุบันจึงมีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ขึ้นเพื่อเป็นการกำหนดให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค ให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความสะดวก รวดเร็ว ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายแต่มีประสิทธิภาพ และเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในการที่จะใช้สิทธิทางศาล ขณะเดียวกันเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจสนใจและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น ส่งเสริมจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ อันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอีกประการหนึ่ง⁵

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อกำหนดวิธีพิจารณาคดีขึ้นเป็นพิเศษสำหรับคดีผู้บริโภคโดยมิได้มีการจัดตั้งศาลชั้นใหม่เพื่อพิจารณาคดีผู้บริโภคเป็นการเฉพาะดังเช่นศาลชำนาญพิเศษ และผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีผู้บริโภคก็ใช้ผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีแพ่งทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิได้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน ทั้งที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มีการปรับเปลี่ยนระบบวิธีพิจารณาคดีแพ่งซึ่งมีลักษณะค่อนข้างไปทางระบบกล่าวหามาเป็นระบบที่ค่อนข้างไปในทางไต่สวน⁶ เช่น ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์หรือจำเลยแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การ หากคำฟ้องหรือคำให้การนั้นไม่ถูกต้องหรือขาดสาระสำคัญในบางเรื่อง ศาลมีอำนาจ

⁴ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงได้นำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาใช้ ผู้บริโภคจึงไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องร่วมกันรับผิดชอบในความเสียหายไม่ว่าจะเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม

⁵ ธนะชัย ผดุงธิตติ, “กฎหมายคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค,” วารสารข่าวกฎหมายใหม่, ปีที่ 6, เล่มที่ 94 (เมษายน 2551), น. 4-13.

⁶ ธานิส เกศพิทักษ์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: Pholsiam Printing and Publishing, 2551), น. 3.

เรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือพยานที่ศาลเรียกมาเองให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยานก่อนคู่ความ ศาลสามารถนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมได้ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายหรือวิธีการบังคับแม้จะเกินกว่าที่ปรากฏในคำขอบังคับของโจทก์ และศาลมีอำนาจมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงโดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ สถานะทางการเงินและประโยชน์ที่ผู้ประกอบธุรกิจได้รับ เป็นต้น⁷

ในทางปฏิบัติ ผู้พิพากษาผู้ตัดสินคดีผู้บริโภคซึ่งเคยชินกับการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ค่อนข้างไปทางระบบกล่าวหา กลับไม่ได้ใช้บทบาทในเชิงไต่สวนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ กล่าวคือ ศาลมักจะไม่ได้เป็นผู้ซักถามตัวความ ยังคงปล่อยให้คู่ความเป็นผู้ซักถาม และไม่ได้เรียกพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมแต่อย่างใด เนื่องจากเกรงว่าคู่ความจะมองว่าผู้พิพากษาวางตัวไม่เป็นกลางซึ่งจะทำให้เกิดการคัดค้านผู้พิพากษาหรือร้องเรียนเรื่องการทำงานได้ และยังมีเคยชินกับบทบาทวางเฉยในคดีแพ่งสามัญที่การดำเนินคดีในศาลและการสืบพยานหลักฐานยังคงยึดถือระบบการพิจารณาแบบกล่าวหาและศาลมีบทบาทจำกัดในการค้นหาความจริง⁸ จึงเป็นปัญหาความสับสนและความขัดแย้งในทัศนคติทั้งทางวิชาการและในทางปฏิบัติอันมีผลกระทบต่อบทบาทของศาลในการค้นหาความจริงในคดีผู้บริโภคมีผลให้ในทางปฏิบัติศาลมิได้มีบทบาทดังที่กฎหมายให้อำนาจไว้

กระบวนการพิจารณาแบบกล่าวหาเป็นรูปแบบการดำเนินคดีของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ถือกำเนิดขึ้นในประเทศอังกฤษ⁹ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาแพ่งและกฎหมายพยานของไทยได้รับอิทธิพลอย่างมากจากประเทศอังกฤษ¹⁰

⁷ โปรดดูมาตรา 20 33 34 36 37 39 และ 42 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

⁸ อุดม รัฐอมฤต, “แนะนำหนังสือ คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานของศาสตราจารย์ โสภณ รัตนกร, ” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 (มีนาคม 2537), น.177.

⁹ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2545), น. 1.

¹⁰ ประมุข สุวรรณศรี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร: แสงสุทธิการพิมพ์, 2526), น. 8.

เนื่องจากเสด็จในกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการร่างกฎหมายและเป็นผู้สอนวิชากฎหมายสำเร็จการศึกษาจากประเทศดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยแม้จะอยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์และกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ถูกบัญญัติไว้ในรูปของประมวลกฎหมาย แต่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยก่อนที่จะนำกฎหมายพยานมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ศาลไทยได้นำเอาหลักกฎหมายพยานของอังกฤษบางเรื่องมาดัดลีนอย่างกับเป็นกฎหมายไทยอยู่แล้ว และคงถือปฏิบัติต่อมาโดยที่ไม่ได้ตระหนักว่ามีกฎหมายพยานในวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว¹¹ ดังนั้น การรับอิทธิพลจากกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ทำให้ศาลไทยถูกปลูกฝังทัศนคติที่ต้องดำรงตนเป็นกลางโดยการวางเฉยควบคุมให้ทั้งสองฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกติกา อันเป็นบทบาทของศาลในรูปแบบของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์เสมอมา

ความจริงแล้วกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ไม่มีการแบ่งแยกกระบวนการพิจารณาความแพ่งและกระบวนการพิจารณาความอาญาออกจากกัน¹² และใช้การพิจารณาคดีแบบกล่าวหา (Accusatory System) โจทก์จำเลยจึงมีฐานะที่เท่าเทียมกันในการนำคดีขึ้นสู่ศาลและในการนำเสนอพยานหลักฐานทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา¹³ โดยคู่ความมีหน้าที่ต้องนำพยานหลักฐานมาสืบแสดง ต่อหน้าผู้พิพากษาที่ปราศจากอคติ ผู้พิพากษาจะดำรงตนเป็นกลางและวางเฉย ศาลมีบทบาทจำกัดในการค้นหาความจริงโดยปราศจากข้อแตกต่างระหว่างการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญา

ส่วนกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ แม้จะมีการใช้กระบวนการพิจารณาที่ค่อนข้างไปทางแบบกล่าวหาเนื่องจากเป็นคดีแพ่ง แต่ก็มีการใช้กระบวนการพิจารณาคดีแบบไต่สวน (Inquisitorial System) อยู่มากกว่ากลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

¹¹ (คำนำในการพิมพ์ครั้งแรก) โสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2545).

¹² อุดม รัฐอมฤต, แนะนำหนังสือ “คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานของศาสตราจารย์ โสภณ รัตนกร” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 (มีนาคม 2537) น. 177.

¹³ Vgl. August Liebehentze, Opportunitätsprinzip und Legalitätsprinzip in England, Marburger Dissertation 1971 S.100 อ้างใน สมทรัพย์ นำอำนวยการ, “บทบาทของศาลในชั้นพิจารณากับการค้นหาความจริงในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), น. 14.

โดย คู่ความมีหน้าที่กล่าวอ้างข้อเท็จจริงและนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้าง นั้น ส่วนผู้พิพากษามีหน้าที่โดยตรงในการค้นหาความจริงจากพยานหลักฐาน กล่าวคือ หาข้อสรุปของคดีจากข้อเท็จจริงที่ได้มาและวินิจฉัยคดีจากข้อเท็จจริงที่ได้มานั้น¹⁴ ศาลทำการสืบพยานและถามพยานเองได้อย่างอิสระ ไม่จำกัดเพียงพยานที่คู่ความยกขึ้นอ้าง อย่างไรก็ตาม กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ แบ่งกระบวนการพิจารณาความแพ่งและกระบวนการพิจารณาความอาญาออกจากกัน โดยการดำเนินคดีแพ่งใช้หลักความตกลง¹⁵ หมายความว่าคู่ความเป็นผู้ตัดสินใจในการนำคดีมาสู่ศาล เป็นผู้กำหนดทิศทางในกระบวนการพิจารณา และทำความตกลงกันได้เสมอแต่ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ส่วนในการดำเนินคดีอาญาใช้หลักการตรวจสอบ¹⁶ คู่กรณีจะทำการตกลงให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นคดีแพ่งไม่ได้ แต่ศาลจะต้องค้นหาความจริงแห่งคดี ตรวจสอบความจริงแท้และตัดสินตามที่ได้ความนั้น¹⁷ ทั้งกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานระหว่างคดีแพ่งและคดีอาญาก็แตกต่างกัน โดยที่ในคดีแพ่งศาลจะตัดสินให้คู่ความฝ่ายใดชนะคดีโดยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของโจทก์และจำเลยดูว่า ฝ่ายใดมีเหตุผลน่าเชื่อถือมากกว่ากัน ส่วนคดีอาญามีข้อสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าโจทก์จะพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำผิดโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควร¹⁸ การแยกหลักการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาดังกล่าวส่งผลต่อบทบาทของผู้พิพากษาและคู่ความในคดี ทำให้ ในคดีแพ่งศาลไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการดำเนินคดีของคู่ความ ศาลพิจารณาได้เฉพาะพยานหลักฐานที่คู่ความเสนอมาต่อตนเท่านั้นจะเข้าไปแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเองไม่ได้ ภายใต้พื้นฐานหลักความเป็นกลาง แสดงให้เห็นว่าหลักความเป็นกลางของ

¹⁴ J. A. JOLOWIZ, *On Civil Procedure*, Cambridge Studies in International and Comparative Law, (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), p. 175. อ้างใน วรธนชัย บุญบำรุง, ธนกร วรปรัชญากุล และ สิริพันธ์ พลรบ, *หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 1*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), น. 130.

¹⁵ หรือหลักความประสงค์ของคู่ความ (system of disposition)

¹⁶ หรือหลักไต่สวนหาความจริง

¹⁷ คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546), น. 40.

¹⁸ ไสภณ รัตนกร, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2545), น. 31.

ผู้พิพากษาเป็นผลของระบบกล่าวหาในกระบวนการพิจารณาความแพ่ง¹⁹ ศาลไทยที่ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงมีทัศนคติว่า ศาลต้องปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากอคติต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง วางเฉยในคดีและสำรวมตน²⁰ ประกอบกับประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการซึ่งเป็นข้อควรประพฤติปฏิบัติของตุลาการกำหนดไว้ว่า ในการนั่งพิจารณาคดีผู้พิพากษาจะต้องวางตนเป็นกลางและปราศจากอคติ การนำพยานหลักฐานเข้าสืบและการซักถามพยานควรเป็นหน้าที่ของคู่ความและของทนายแต่ละฝ่ายที่จะพึงกระทำ²¹ ในคดีแพ่งศาลจึงมีบทบาทวางเฉยและเคารพในความตกลงของคู่ความ แต่ภายใต้หลักตกลงในคดีแพ่งไม่ได้หมายความว่าศาลจะวางเฉยในคดีเพียงอย่างเดียว เพราะในขณะเดียวกันก็มีบทบัญญัติให้อำนาจศาลในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงของคดีได้ด้วย²² ทั้งประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการข้อ 9 ในตอนท้ายยังให้อำนาจศาลเรียกพยานหลักฐานหรือซักถามพยานได้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมหรือมีกฎหมายบัญญัติให้ศาลเป็นผู้กระทำได้เอง แสดงให้เห็นว่าการวางตัวเป็นกลางนั้นไม่ได้หมายความว่าให้ศาลวางเฉยต่อการค้นหาความจริงแต่อย่างใด

การที่แนวความคิดของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ มีอิทธิพลอย่างมากในระบบวิธีพิจารณาความและการสืบพยานของไทยที่ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ และความเข้าใจว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นกระบวนการตัดสินชี้ขาดเรื่องที่เอกชนพิพาทกันโดยใช้หลักความตกลง กระบวนการดำเนินคดีแพ่งจึงเป็น

¹⁹ วรณชัย บุญบำรุง และคณะ, *อ้างแล้ว* เชิงอรรถที่ 14, น. 65.

²⁰ มนูญ รักรัตนศิริกุล, “บทบาทของศาลต่อการดำเนินการกระบวนการพิจารณาในระบบกล่าวหา,” รพี 34, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: สำนักพิมพ์ประกายพรึก), น. 36.

²¹ ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ, (กระทรวงยุติธรรม: สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, 2529) หมวด 2 ข้อ 3 และ ข้อ 9 โปรดดูรายละเอียด ในบทที่ 5 หัวข้อ 1.1.1 อิทธิพลของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และจารีตปฏิบัติของผู้พิพากษา หน้า 129 -130

²² ตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 86 วรรคสามบัญญัติว่า “เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดีมาสืบเพิ่มเติม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไป ซึ่งอาจรวมทั้งการที่จะเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ เป็นต้น และโปรดดูมาตรา 87(2) มาตรา 116(1) มาตรา 117 มาตรา 119

ภาระหน้าที่ของคู่ความในการนำเสนอประเด็นพิพาทรวมทั้งพยานหลักฐาน²³ ทำให้ทางปฏิบัติศาลมีความเข้าใจว่า ในคดีแพ่งศาลต้องวางตัวเป็นกลางโดยการวางเฉยในการพิจารณาคดีศาลมีหน้าที่ควบคุมการเสนอพยานหลักฐานเท่านั้น²⁴ อันเป็นแนวความคิดและวิธีปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากความเป็นกลางของผู้พิพากษาเป็นคนละเรื่องกับการที่ศาลจะมีความกระตือรือร้นในคดี ความเป็นกลางมิได้หมายถึงอยู่เฉยๆ แต่ควรใช้อำนาจที่กฎหมายบัญญัติไว้ตามเหตุผลของเรื่องด้วยความเป็นธรรมและไม่ได้เป็นการเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อค้นหาความจริงในข้อหาสาระอย่างถูกต้องสมบูรณ์และพิพากษาคดีให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย ในฐานะที่การอำนวยความยุติธรรมเป็นหน้าที่ของรัฐ²⁵ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้อำนาจศาลไว้มาก โดยได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายซีวิลลอว์ แต่ทางปฏิบัติศาลไทยไม่ใช้อำนาจนั้น ส่วนคดีผู้บริโภคมีเจตนารมณ์ที่แตกต่างกันออกไปเพราะคู่ความที่พิพาทในคดีผู้บริโภคได้อยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกัน บทบาทของศาลในคดีผู้บริโภคจะวางเฉยและให้คู่ความทั้งสองฝ่ายต่อสู้กันดังคดีแพ่งสามัญหาได้ไม่ และข้อพิพาทในคดีผู้บริโภคมีผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมาก เนื่องจากผู้บริโภคใช้สินค้าและบริการจากผู้ประกอบธุรกิจที่มีการผลิตสินค้าและบริการในจำนวนครั้งละมากๆ ทำให้มีผู้เสียหายในครั้งเดียวกันจำนวนหลายราย²⁶ จึงมิใช่เป็นผลประโยชน์เฉพาะบุคคล คดีผู้บริโภคจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องผลประโยชน์สาธารณะ ดังนั้น ศาลต้องมีบทบาทในเชิงรุกเพื่อค้นหาความจริงในคดีภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายด้วย หากผู้พิพากษาไม่ยอมปรับเปลี่ยนทัศนคติและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของศาลตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติ ก็ไม่ตรงกันและไม่ถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

²³ คณิต ฅ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคการดำเนินคดี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), น. 35.

²⁴ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552), น. 6.

²⁵ J.GHESTING & G.GOUBEUX, Traité de droit civil, L.G.D.J. , 4éd., 1994, n 630 อ้างใน วรณชัย บุญบำรุง, ธนกร วรปรัชญากุล และ สิริพันธ์ พลรบ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 14, น. 65.

²⁶ สัมภาษณ์ พงษ์เดช วานิชกิตติกุล, ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักประธานศาลฎีกา (28 สิงหาคม 2552)

นอกจากปัญหาเรื่องการวางเฉยของศาลและมักจะเคยชิน ยึดติดกับรูปแบบวิธีพิจารณาแบบกล่าวหาในคดีแพ่งที่แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติให้ศาลเข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงก็ดี ทั้งในคดีมโนสาเร่ก็มีบทบัญญัติให้ศาลมีบทบาทในเชิงรุกมากกว่าคดีแพ่งสามัญและกระบวนพิจารณาต่อเนื่องไปทางระบบไต่สวน²⁷ แต่ในทางปฏิบัติศาลยังคงความเป็นกลางในคดี น้อยมากที่จะมีบทบาทในเชิงรุกที่ดี²⁸ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการที่ผู้พิพากษาในคดีผู้บริโภคไม่มีประสบการณ์ในการพิจารณาพิพากษาคดีโดยใช้ระบบที่ต่อเนื่องไปในทางไต่สวนเลย คุณสมบัติของผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีจะต้องสอดคล้องกับการค้นหาความจริงในระบบที่ต่อเนื่องไปในทางไต่สวน ผู้พิพากษาจะต้องเป็นผู้ที่ทรงคุณวุฒิ วิทยุฒิ มีประสบการณ์ในการพิจารณาคดีอย่างสูง มีความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ซับซ้อนของคดีเพราะข้อพิพาทที่ขึ้นมาสู่ศาลมีความสลับซับซ้อนตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป อาจไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง แต่ศาลควรมีความรู้ว่าข้อพิพาทที่คู่ความโต้แย้งกัน จะเรียกพยานหลักฐานเพิ่มเติมใดเข้ามาพิสูจน์ความจริงเพื่อวินิจฉัยข้อพิพาทนั้น

ปัญหาประการต่อมา ในคดีผู้บริโภคมีการตีความความหมายของคำว่า “คดีผู้บริโภค” ในความหมายกว้าง ทำให้คดีที่ฟ้องร้องรวมความถึงคดีที่ผู้บริโภคเป็นโจทก์และผู้ประกอบธุรกิจเป็นโจทก์ด้วย²⁹ เกิดปัญหาคดีที่ขึ้นมาสู่ศาลส่วนใหญ่เป็นคดีที่ผู้ประกอบธุรกิจ

²⁷ ธาณิศ เกศพิทักษ์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการพิจารณาคดีมโนสาเร่และคดีไม่มีข้อยุ่งยาก, (กรุงเทพมหานคร: Pholsiam Printing and Publishing, 2548), น. 76.

²⁸ สัมภาษณ์ วิทยา จันทรีชื่น, ผู้พิพากษาศาลแพ่ง (1 กันยายน 2552)

²⁹ เมื่อพิจารณาเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคือ...สมควรให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อสิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค...โปรดดูรายละเอียดท้ายพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และกฎหมายวิธีพิจารณาความต้องใช้ไปในทางที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์กฎหมายสารบัญญัติด้วย คือพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 โปรดดู วรวิทย์ ฤทธิพิศ, “ข้อพิจารณาเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค,” อุลพาห, เล่ม 2 ปีที่ 56, (พฤษภาคม- สิงหาคม 2552), น. 106. และ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท มีสมบัติ จำกัด, 2551), น.1-2.

เป็นโจทก์ฟ้อง ปริมาณคดีที่มากทำให้ศาลไม่ใช้บทบาทในเชิงไต่สวน เนื่องจากเห็นว่าคดีผู้บริโภคไม่แตกต่างกับคดีแพ่งสามัญที่ผู้ประกอบการธุรกิจฟ้องร้องให้จำเลยชำระหนี้ จากสถิติคดีผู้บริโภคในศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักร นับตั้งแต่เดือนมกราคม 2552 จนถึงเดือนธันวาคม 2552 มีปริมาณคดีผู้บริโภคในกลุ่มศาลจังหวัดมีจำนวน 252,953 เรื่อง และในศาลแขวงมีจำนวน 162,632 เรื่อง ขอให้ฟ้องมาเป็นอันดับแรกได้แก่ สินเชื่อส่วนบุคคล กู้ยืมและค้ำประกัน รองลงมาได้แก่ บัตรเครดิต และคดีกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา³⁰ คดีที่ผู้บริโภคฟ้องคิดเป็น 18 % ในขณะที่ปริมาณคดีที่ผู้ประกอบการธุรกิจฟ้องคิดเป็น 82 %³¹ อัตรากำลังของผู้พิพากษาน้อยกว่าปริมาณงานมาก³² ผู้พิพากษาต้องทำงานอย่างหนักและเครียดทำให้ไม่มีเวลาอย่างเพียงพอที่จะอ่านสำนวนโดยละเอียดและพิเคราะห์ว่า ศาลควรจะเรียกพยานหลักฐานหรือเอกสารใดๆ หรือเชิญพยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามา ในคดีเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง แม้ว่าจะไม่มีคู่ความฝ่ายใดอ้างพยานหลักฐานต่างๆ ดังกล่าวไว้

ปริมาณคดีผู้บริโภคที่มีจำนวนมากยังส่งผลให้การกำหนดวันนัดพิจารณาไม่สามารถทำได้โดยเร็วตามที่กฎหมายกำหนด³³ เนื่องจากศูนย์นัดความของศาล³⁴

³⁰ <http://www.coj.go.th/oppb/userfiles/file/SJanToDec2009.pdf> (1 เมษายน 2553)

³¹ สถิติคดีผู้บริโภคของศาลแพ่ง มีการเก็บข้อมูลคดีผู้บริโภคแบ่งเป็นโจทก์ที่เป็นผู้บริโภค และโจทก์ที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจฟ้อง (สอบถามจากเจ้าหน้าที่รับฟ้องคดีผู้บริโภค ในเดือนสิงหาคม 2552)

³² จากสถิติของศาลแขวงพระนครเหนือพบว่าปัจจุบันมีคดีผู้บริโภคที่รับฟ้องนับตั้งแต่เดือนมกราคม 2552 จนถึงเดือนกรกฎาคม 2552 มีจำนวนมากถึง 10,485 เรื่อง ในขณะที่มีจำนวน ผู้พิพากษา 34 นาย ดังนั้น เฉพาะคดีผู้บริโภคผู้พิพากษานายเดียวต้องเรียงคำพิพากษาโดยเฉลี่ย 39 เรื่องต่อเดือน (ยังไม่นับรวมคดีอาญา)

³³ กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคมีเจตนารมณ์ให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยความรวดเร็ว กฎหมายจึงบัญญัติว่าเมื่อศาลสั่งรับคำฟ้องแล้ว ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาโดยเร็ว (พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 24) แต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งรับคำฟ้อง (ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ข้อ 9)

³⁴ ศูนย์นัดความประจำศาลจะมีเจ้าหน้าที่ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาให้คู่ความและยังมีหน้าที่เตือนคู่ความและพยานให้มาศาลตามกำหนดนัดด้วย

มีคดีที่ฟ้องอยู่ก่อนและมีกำหนดวันนัดพิจารณาไว้อยู่แล้ว หากคดีผู้บริโภคดีที่ฟ้องใหม่ต้องกำหนดนัดพิจารณาโดยเร็วดังกล่าว จะทำให้ระบบศูนย์นัดความประจําศาลเสียไป³⁵ ดังนั้น ในทางปฏิบัติการกำหนดวันนัดพิจารณาไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งรับฟ้องไม่อาจทำได้เลย นอกจากนั้น ตัวความและทนายความจะมักจะมีวันว่างที่ไม่ตรงกัน โดยทนายความก็ติดนัดพิจารณาคดีอื่นซึ่งได้นัดไว้ก่อนหน้านี้แล้ว ทนายความจึงใช้วิธีในวันที่ยื่นฟ้องคดีผู้บริโภคจะยื่นคำร้องขอกำหนดวันนัดพิจารณาพร้อมกับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องคดีผู้บริโภคไปตามวันและเวลาที่ตัวความและทนายมีวันว่างตรงกันซึ่งมักจะเกินหนึ่งเดือน ศาลก็จะอนุญาตเสมอเพื่อความสะดวกของศาลและคู่ความ³⁶ นอกจากนั้นการกำหนดวันเพื่อเลื่อนคดีในทางปฏิบัติส่วนใหญ่เกินหนึ่งเดือนเสมอ³⁷ สรุปได้ว่า ในทางปฏิบัติศาลไม่สามารถกำหนดวันนัดพิจารณาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้เลย กระบวนพิจารณาคดีผู้บริโภคจึงมีความรวดเร็วไม่แตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไปเท่าใดนัก³⁸

ข้อจำกัดการแสวงหาข้อเท็จจริงของศาลอีกประการหนึ่งได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีซึ่งมีหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีผู้บริโภค ปัจจุบันจำนวนบุคลากรยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือศาล³⁹ ทั้งยังไม่มีประสบการณ์และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค⁴⁰ และไม่ได้รับการมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างครบถ้วน ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กำหนดไว้ เมื่อเปรียบเทียบกับพนักงานคดีปกครองในศาลปกครอง เจ้าพนักงานคดีมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบและ

³⁵ สัมภาษณ์ วาสนา อัจฉราวุฒน์, ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง (4 กันยายน 2552)

³⁶ สัมภาษณ์ วิทยา จันทรีชื่น, ผู้พิพากษาศาลแพ่ง (1 กันยายน 2552)

³⁷ ในการนั่งพิจารณาสืบพยาน ให้ศาลนั่งพิจารณาติดต่อกันไปโดยไม่เลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้ำวล่วงเสียได้ ศาลจะมีคำสั่งให้เลื่อนได้ครั้งละไม่เกิน 15 วัน (พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 35)

³⁸ สัมภาษณ์ วิทยา จันทรีชื่น, ผู้พิพากษาศาลแพ่ง (1 กันยายน 2552)

³⁹ สัมภาษณ์ ชาดิชา ยอ อัครวิบูลย์, อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง (18 สิงหาคม 2552)

⁴⁰ สัมภาษณ์ อัมพร เหลียงน้อย, พนักงานอัยการประจำสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่ง (3 กันยายน 2552)

รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ แต่กฎหมายจำกัดอำนาจไว้โดยการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน ศาลต้องมีคำสั่งหรือเจ้าพนักงานคดีต้องได้รับมอบหมายจากศาลจึงจะมีอำนาจทำได้⁴¹ เป็นการจำกัดอำนาจในการค้นหาความจริงในคดี ไม่มีบทบาทในเชิงรุก เจ้าพนักงานคดีควรมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการเข้ามาช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริงเป็นรายคดี โดยมีอำนาจในการเรียกพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ในคดีในกรณีที่เห็นว่ามีความจำเป็น ซึ่งเป็นคนละขั้นตอนกับการวินิจฉัยพยานหลักฐานต่างๆ ซึ่งศาลจะเป็นผู้ชั่งน้ำหนักพยานเพื่อความเป็นธรรมแก่คู่ความ ในการเตรียมคดีก่อนวันนัดพิจารณา หากเจ้าพนักงานคดีช่วยเหลือศาล โดยสอบถามข้อเท็จจริงเบื้องต้นจากคู่ความและจัดทำรายงานสรุปข้อเท็จจริงและประเด็นพิพาทเสนอต่อองค์คณะที่พิจารณาคดีอย่างครบถ้วน สามารถเรียกพยานหลักฐานที่สำคัญในคดีเสนอต่อศาลหรือขอข้อมูลจากพยานผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญได้เองแล้ว จะทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณารวดเร็วยิ่งขึ้น และเมื่อศาลทราบข้อเท็จจริงเบื้องต้นที่เจ้าพนักงานคดีเสนอต่อศาลอย่างเพียงพอแล้ว จะช่วยแก้ปัญหาการสืบพยานบุคคลในคดีผู้บริโภคที่ทนายความมักเตรียมพยานบุคคลที่จะมาเบิกความต่อศาลไว้ล่วงหน้า และพยายามรักษารูปคดีของตนโดยการปกปิดหรือกลบเกลื่อนพยานหลักฐานที่เป็นผลเสียหายต่อคดีของตน โดยศาลไม่จำเป็นต้องให้ทนายความซักถามแต่ศาลจะเป็นผู้ที่ถามพยานบุคคลเอง ศาลมีรายงานข้อเท็จจริงเบื้องต้นจากเจ้าพนักงานคดีเป็นข้อมูลอยู่แล้ว ศาลจึงถามพยานเฉพาะข้อเท็จจริงที่ยังไม่ครบถ้วนหรือเพียงอธิบายข้อเท็จจริงที่ยังไม่ชัดเจนเท่านั้น

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรแก้ไขปัญหา ข้อขัดข้องในการดำเนินคดีผู้บริโภค ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยทำการศึกษาถึงแนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภค ความหมายของผู้บริโภค ระบบวิธีพิจารณาความแพ่งและการสืบพยานเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงในคดี บทบาทของผู้พิพากษาในระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน ระบบวิธีพิจารณาและสืบพยานของประเทศไทยในปัจจุบัน บทบาทของศาลในคดีผู้บริโภคและ

⁴¹ ไพโรจน์ วายุภาพ. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551,

(กรุงเทพมหานคร: Pholsiam Printing and Publishing, 2552), น. 143. และ พงษ์เดช วานิช กิตติกุล. แนวทางแก้ปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ 2551

http://www.coj.go.th/jla/userfiles/doc/seminar52/vichakarn_trip/doc/presentation/consumer_resolution_pongdej.doc (June, 2,2009)

วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีผู้บริโภครของศาล เพื่อหาข้อสรุปและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภค ให้มีการบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคอย่างสมเจตนารมณ์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภค รวมไปถึงเหตุผลที่มาของกฎหมายดังกล่าว

2. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดเรื่องระบบการค้นหาความจริงในคดีแพ่งของศาลซึ่งมีระบบการค้นหาความจริงสองระบบคือ ระบบกล่าวหา (Accusatory System) ที่ใช้แพร่หลายอยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) และ ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ที่ใช้แพร่หลายอยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) โดยพิจารณาถึงที่มาและแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทของศาลที่ใช้ในการค้นหาความจริงของแต่ละระบบอันมีผลต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาและส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ในกระบวนการพิจารณา ตลอดจนการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในศาลและนำไปสู่การแก้ไขอันจะส่งผลให้เกิดความยุติธรรมและทำให้เกิดความจริงในคดีอันจะเกิดความเป็นธรรมต่อคู่ความทุกฝ่าย

3. เพื่อศึกษาถึงวิวัฒนาการของกฎหมายไทยกับระบบการค้นความจริงในคดีแพ่งทั่วไปว่าศาลมีบทบาทค้นหาข้อเท็จจริงอย่างไรและประเทศไทยใช้ระบบการค้นความจริงในคดีเป็นแบบกล่าวหาหรือไต่สวน

4. เพื่อศึกษากระบวนการพิจารณาตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 รวมถึงข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่มีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ กระบวนการพิจารณาความที่รวดเร็ว สะดวก ประหยัด เป็นธรรม สามารถบังคับใช้เพื่อเยียวยาความเสียหายในคดีผู้บริโภคได้ดีเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของศาลในการสืบพยานในเชิงไต่สวน ศาลมีอำนาจในการเรียกพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในคดีเข้าสู่สำนวนได้ ในทางปฏิบัติแล้วมีอุปสรรคขัดข้องอย่างไรบ้าง

5. เพื่อศึกษาบทบาทของศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภคและคดีมิโนสาเร่ซึ่งมีกระบวนการที่ค่อนข้างไปในทางไต่สวนเช่นเดียวกัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบให้เห็นถึงความ

เหมือนและความแตกต่างบทบาทของศาลในการค้นหาความจริงในคดีทั้งสองและทำให้มองเห็นบทบาทของศาลในคดีผู้บริโภครัดเจนขึ้น

6. เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

7. เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องและอุปสรรคดังกล่าวและใช้ผลการศึกษานี้เป็นแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ให้สมเจตนารมณ์

3. ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้มีขอบเขตการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นคดีผู้บริโภคโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้พิพากษาในการค้นหาความจริง ช่วยเหลือคู่ความในการดำเนินคดี การใช้ดุลยพินิจในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เพื่อศึกษาหามาตรการที่เหมาะสมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพและบังคับใช้กฎหมายได้สมเจตนารมณ์และเป็นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับผู้บริโภคและผู้ประกอบการ

4. วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยแบบเอกสาร (Documentary Research) ทั้งเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Document) ได้แก่ ตัวบทกฎหมาย พระราชบัญญัติต่างๆ และเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Document) ได้แก่ ตำราคำอธิบายกฎหมาย ผลงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ บทความต่างๆ ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนข้อมูลที่เผยแพร่ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Internet) ประกอบกับมีแบบสอบถามและสัมภาษณ์ท่านผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์จากการทำงานในทางปฏิบัติ

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงที่มาและแนวความคิดของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและหลักกฎหมายที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภค

2. ทำให้ทราบถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาในระบบกล่าวหาและในระบบไต่สวน ซึ่งระบบทั้งสองมีวิถีทางในการค้นหาความจริงในคดีที่แตกต่างกันและบทบาทของผู้พิพากษาในสองระบบ

3. ผลของงานศึกษาจะเป็นแนวทางให้ศาลทราบลักษณะการทำงาน วิธีปฏิบัติงาน และการบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคให้สมดังเจตนารมณ์อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น

4. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดข้อบังคับต่างๆ หรือแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมในกระบวนการพิจารณาตามรูปแบบขั้นตอนต่างๆ ที่ยังมีอุปสรรคขัดข้องในทางปฏิบัติเพื่อการเยียวยาความเสียหายให้กับผู้บริโภค